

Homeopatinin Prensipleri ve Veteriner Hekimlikte Kullanımı

Didem PEKMEZCİ¹, Nilgün GÜLTİKEN²

¹Ondokuz Mayıs Üniversitesi, Veteriner Fakültesi İç Hastalıkları Anabilim Dalı, Samsun-TÜRKİYE

²Ondokuz Mayıs Üniversitesi, Veteriner Fakültesi Doğum ve Jinekoloji Anabilim Dalı, Samsun- TÜRKİYE

Özet: Bu derlemenin amacı on dokuzuncu yüzyılın başlarında Dr. Christian Friedrich Samuel Hahnemann'ın geliştirdiği bir tıp sistemi olan homeopatinin temel prensipleri ile homeopatinin veteriner hekimlikte kullanımı hakkında bilgi vermektir. Veteriner hekimlikte homeopatinin kullanımı tüm dünyada giderek artmaktadır. Bu yaklaşım sayesinde ülkemizde veteriner hekimlerin hem homeopati hem de konvansiyonel tıp alanında kendini geliştirmesi özellikle de organik hayvan yetiştiriciliği ve hayvan sağlığı açısından olumlu sonuçlar doğuracağı düşünülmektedir.

Anahtar Kelimeler: Homeopati, Veteriner Hekimlik

Principles of Homeopathy and Applications in Veterinary Practice

Summary: The purpose of the present study is to inform about the main principles of homeopathy, which is accepted as a medicine system and improved by Dr. Christian Friedrich Samuel Hahnemann earlier in the nineteenth century and its applications in veterinary medicine. Homeopathic applications in veterinary medicine have been gradually increased. It is believed that veterinarians who improved both homeopathy and conventional medicine skills will induce favorable results on the organic animal breeding and animal health within this approach in our country.

Key Words: Homeopathy, Veterinary Practice

Giriş

Her ne kadar bazı kavramlarının tıbbi tarihin başlangıcında var olduğu bilinse de Alman fizikçi Samuel Hahnemann (1755–1843) homeopatinin kurucusu ve geliştiricisi olarak kabul edilmektedir. Hahnemann ilk başlarda sulandırılmamış sülfürik asit ve sitrik gibi ilaçları hastalarında denemiş ve istenmeyen sonuçlarla karşılaşmıştır. Sonrasında tecrübelerinden faydalanarak sulandırılmamış ilaçların kullanılmaması gerektiğini düşünmüştür (17, 31). Bu nokta onun orijinal maddenin sulandırılarak kullanmaya başladığı ilk uyarı olmuştur (16). Daha sonraları Pasteur ve Koch'un oldukça düşük dozdaki hastalık oluşturan mikroorganizmalarla yaptıkları zayıflatılmış inokülasyon çalışmaları, sulandırılmış maddelerin faydalı etkilere sahip olabileceği düşüncesini desteklemiştir. Hahnemann ve takipçileri yüzden fazla maddenin etkilerini kendi üzerlerinde test etmişlerdir. Test edilen maddeler arasında sofratuz olarak bilinen (*Natrium muriaticum*), yılan zehri (*Lachesis*), kafa biti (*Pediculus humanus capitis*), zehirli sarmaşık

(*Rhus toxicodendron*) yer almaktadır (31). Hahnemann ve takipçilerinin uyguladıkları bu metod sağlıklı bir insanın belirli maddelerden küçük miktarlarda almaları ve sonrasında kişide ortaya çıkan duygusal ve mental bulguları dikkatlice bir şekilde not alma prensibine dayanmaktadır (32). Böylelikle, kayıt altına alınan bu tecrübeler Hahnemann'ın "*Materia Medica*" adı verilen kitabın temelini oluşturmuştur (23).

Homeopatinin Tanımı ve Tarihçesi

Yunanca *homoeo* (benzer) ve *pathos* (acı çekmek) kelimelerinden oluşan homeopati, benzerlik kanununa dayanan tıbbi bir yöntemdir (34). *Similia similibus curantur* "benzer şeyler benzerleriyle tedavi edilebilir" savına dayanan homeopati; vücudun kendi kendini tedavi edici yanıtının uyarılmasıyla iyileşmenin sağlandığı doğal bir tedavi şeklidir (20, 39). Buna göre, herhangi bir madde sağlıklı bir kişide hastalık belirtileri oluşmasına yol açıyorsa, aynı hastalık belirtilerini gösteren bir hasta o maddeyle tedavi edilebilir (34). Homeopatinin tarihi, Dr. Christian Friedrich Samuel Hahnemann tarafından keşfi ile başlamıştır. Fakat benzerlik ilkesi Hipokrat ve Paracelsus gibi birçok hekim tarafından daha önce de dile getirilmiştir. Hahnemann bu kanunu

sistemize etmiş ve prensiplerini oluşturarak homeopatiyi şekillendirmiştir. Hahnemann 1755 yılında Almanya'da doğmuş, dönemin en iyi okullarında tıp eğitimi alarak, kimyager ve eczacı unvanını aldıktan sonra bir derebeyinin yanında doktor olarak çalışmış ve aynı zamanda tıp fakültesinde dersler vermiştir. Dönemin tıbbi yöntemlerden hoşnut olmayan Hahnemann, benzerlik yolu ile tedavi yöntemindeki bilgilerini daha iyi uygulayabilmenin yolunu aramıştır. Bu dönemde Dr. Cullen'nin *Materia Medica*'sında belirtilen ve sıtmayı kinin (*Cinchona*) içeren kınakına ağacı ile tedavi etme metodunu mantıklı bulmamış ve bu ilacı kendi üstünde denemiştir. Hahnemann ilacı aldıktan sonra sıtma hastalığına benzer semptomların kendisinde görülmeye başladığını fark etmiş, ancak bunun bir tesadüf olabileceğinden şüphelenerek, aynı deneyi birçok defa gerçekleştirmiş, sonuç olarak her denemesinde sıtma hastasında olan belirtiler ortaya çıkmıştır. Hahnemann bu denemelerine 50 yıl boyunca devam etmiştir ve bu süre zarfında yüzden fazla ilaç denemiştir, aynı zamanda bir felsefe kitabı da olan ve homeopatinin tedavi prensiplerini içeren "Tıp Sanatının Organonu" başlıklı kitabını yazmıştır. Hahnemann'dan sonra homeopatiyi geliştiren ve bu alanda en çok katkı sağlayan bilim adamlarının Alman Dr. Constantine Hering ve İngiliz Dr. James Kent olduğu söylenebilir (6,19,24,25,30,33,42,44).

1- Homeopatinin Temel Prensipleri

Benzerlik Kuralı (Similia Similibus Curantur)

Organon'un 6. paragrafında Hahnemann, benzerlik kuralını "Daha zayıf bir dinamik etkilenim, benzer ve daha güçlü olan bir etkilenim tarafından ortadan kaldırılır" şeklinde açıklamaktadır (18). Herhangi bir hastalık sonucunda ortaya çıkan semptomlar, hastalığın kendisi değil, organizmanın hastalığı yenip tekrar homeostazisi sağlamak amacıyla oluşturduğu reaksiyonlardır. Bu nedenle konvansiyonel tıpta yapıldığı gibi anti-semptomatik bir tedavi uygulamak hastalığın sebebini değil, oluşturduğu belirtileri ortadan kaldıracaktır. Homeopati organizmayı fiziksel, fizyolojik ve duygusal açıdan değerlendirerek hastalığı bireyselleştirir ve ona göre tedavi eder. Bir başka deyişle homeopatide "hastalık" yoktur, "hasta birey" vardır (43). Bu görüşten yola çıkarak semptomları ortadan kaldıracak bir tedavi yerine benzer semptomları oluşturarak hastanın yaşam gücünü kuvvetlendiren bir tedavi uygulanır. Bir başka deyişle homeopati "benzer benzeri tedavi eder" anlamına gelen "*Similia Similibus Curantur*" prensibi üzerine oturmuş bir tedavi sistemidir (23, 24). Homeopatik felsefeye göre hastalık durumunda oluşan belirti-

ler, enfeksiyon etkenleri veya stres gibi durumlara uyum sağlamak amacıyla oluşan reaksiyonlar olduğundan, yüksek dozda verildiğinde aynı belirtileri ortaya çıkaracak olan bir madde çok küçük miktarda verilirse savunma mekanizmasını harekete geçirecektir. Konvansiyonel tıpta da aşılama ve alerji hiposensitizasyonu gibi bu prensibe dayalı uygulamalar yapılmaktadır (43).

Benzerlik prensibine dayanarak bir ilaç skalası oluşturmak için 1800'lü yıllardan bu yana, sağlıklı insanlarda yapılan ilaç denemeleri sonucunda ortaya çıkan bulgular kaydedilmiş ve benzer şikâyetlerle gelen hasta kişiye aynı semptomları oluşturacak ilaç, tedavi amacıyla çok düşük dozda verilmiştir. Benzerlik kuralına göre, sağlıklı bir insana tekrarlayan dozlarda verildiğinde beden ısısında yükselmeye yol açan *Aconitum*, soğuk havaya maruz kalan yüksek ateşli bir hastada ateşi düşürebilmektedir (34). Benzer şekilde *Apis* (arı), böcek sokmaları gibi histamin aracılığında ortaya çıkan durumlarda kullanılabilir (23).

Yaşam Gücü Teorisi

Bu teoriye göre beden, organların bir arada olduğu bir makine değildir, her bedenin içinde onu iyileştiren kendi doktoru vardır. Doğanın bu iyileştirici gücünü Hahnemann "yaşam gücü" olarak tanımlamıştır. Hahnemann "Organon" adlı kitabının 10. paragrafında yaşam gücünü; "*Yaşam gücü olmadan maddesel beden hissedebilme, fonksiyon, kendini koruma kabiliyetini yerine getiremez. Duyguları ortaya çıkarmak ve tüm fonksiyonları sergilemek yaşam gücüne aittir. Kaldı ki yaşam gücü bedensel organizmayı tamamen yönlendirmektedir.*" şeklinde açıklamaktadır (18). Sağlıklı durumda zihinsel ve bedensel fonksiyonlarını yaşam gücü ile sürdüren bir canlıda, zararlı etkenler nedeniyle yaşam gücünde fonksiyonel dengesizlik ortaya çıkmaktadır bu durum tıp biliminde hastalık olarak tanımlanmaktadır. Yaşam gücü teorisine göre herhangi bir tedavinin uygulanabilmesi için vücudun tedaviye yanıt gücünün yeterli olması gerekmektedir. Her insanda yaşam enerjisi olarak tanımlanan bir güç vardır ve bu güç aynı zamanda gerçek tedavi edici gücü oluşturmaktadır. Benzer ilacı vermenin amacı bu gücü uyarak iyileşmeyi sağlamaktır. Bir başka deyişle ilaç yaşam enerjisine yeniden görevini en iyi şekilde yapma şansı vermektedir (28). Ancak bazı durumlarda yaşam gücünün aşırı tükenmesi nedeni ile tedaviye yanıt alamamakta ya da oluşan yanıt çok kısıtlı olabilmektedir (45).

Tek İlaç Kuralı

Hahnemann'ın geliştirdiği klasik homeopatide hastalığın resmine, görünümüne, semptomlara uyan sadece tek ilaç kullanılır, farklı ilaçlar birbirine karıştırılmaz. Homeopatik ilaçların etkinliklerinin araştırıldığı çalışmalar da tek ilaç üzerinden yapılmaktadır. İlaçların etkilerini açıklamak üzere yayınlanan *Materia Medica*'larda ilaçların etkileri ayrı olarak açıklanmaktadır. Bunun sebebi hastanın durumuna ancak bir ilacın benzerlik göstermesidir. Birden çok ilaç kullanımı söz konusu olduğunda, ortaya çıkan etkilerden hangi ilacın sorumlu olacağı bilinemez. Birden çok ilacın verilmesi sonucunda toplam etki artmayacak; tam aksine birbirlerinin etkilerini engelleyeceklerdir (34).

Minimum Doz Kuralı

Homeopatik tedavide tek ilaç prensibi dışında başarıyı etkileyen faktörlerden biri de minimum doz prensibidir. Bu prensibe göre madde, bedenini iyileştirme gücünü harekete geçirebilecek ve beklenen değişikliği sağlayabilecek en küçük dozda verilir. Bu yaklaşımla hastayı yormadan tedavinin yapılması hedeflenmektedir. Verilecek ilacın minimum ama yeterli etkinlikte olması, ilacın istenmeyen etkilerini azaltılmasını sağlayabilecektir. Her ne kadar homeopatide kalıcı istenmeyen etkilerin görülmeyeceği belirtilse de, oluşabilecek yan etkilerin önlenmesi amacıyla minimum doz prensibi uygulanmalıdır (23, 27). Minimum doz kuralına göre ilacın tedavi edici özgün etkileri daima en küçük ve etkili dozda verildiğinde ortaya çıkma eğilimindedir; yüksek dozlar iyileştirme gücünü algılama potansiyelinin üstünde etkileyebileceğinden, tedavide başarısızlık ortaya çıkabilmektedir ki bu durum özellikle yaşam gücü azalmış hastalar için daha fazla önem taşımaktadır (28).

2-Homeopatik İlaçların Hazırlanması

Kullanılan Ham Maddeler ve Ana Maddenin Elde Edilmesi

Homeopatide *Atropa belladonna*, *Arnica montana*, *Calendula officinalis* gibi bitkisel kökenli; yılan, arı, köpek sütü, kan, kıkırdak doku, göbek kordonu ve embriyo gibi hayvansal materyaller; irin, kuduz bir köpeğin salyası, uyuz etkenleri, gonoreal akıntılar, tüberküloz akıntılarını veya kanser dokusu gibi hastalıklı dokular; altın, arsenik, fosfor, çinko, kalsiyum gibi mineral maddeler; sülfürik asit, askorbik asit, sodyum-kalsiyum-magnezyum ve potasyum tuzları gibi kimyasal maddeler kullanılabilir. Her seyreltme için ayrı bir kap kullanılır. Kuvvetli bir çalkalama sağlamak için kabın toplam hacminin üçte biri ka-

bitkilerin olabildiğince doğal şartlarda yetişmiş olmasına ve böylece yabancı veya kirletici maddeler içermemesine özen gösterilmektedir. Bitkiler yıkandıktan sonra kesilip parçalanır, kurutulur ve daha sonra laboratuara gönderilerek birçok incelemeden geçirilir ve en az üç hafta süreyle çözücü madde içerisinde muhafaza edilir, sonra süzülür ve ana madde (tentür) elde edilir. Ana maddenin seyreltilmesi ile homeopatik ilaç hazırlanır (40). Benzer şekilde hayvansal ham maddelerin de üzerine uygun bir taşıt madde dökülerek bir süre beklenir ve çözünen kısımların ayrılmasıyla tentür, toz veya ekstrakt gibi farmasötik ana madde elde edilir. Ana madde daha sonra seyreltilerek merhem, damla, tablet, granül veya enjeksiyonluk çözelti halinde kullanılır (40,47). Seyreltme işlemlerinde çözücü olarak su, alkol, sulu alkol (% 10), ispirto, sulu ispirto (% 10), gliserol, laktoz veya sükröz kullanılmaktadır (9).

Ana Maddenin Seyreltilmesi ve Potentizasyon

Homeopatide ana maddenin seyreltilmesi toksisiteyi ve yan etkileri azaltmakta; karıştırma, ezme ve çalkalama işlemleri ise maddenin iyileştirici etkilerini ortaya çıkarmakta, hatta artırmaktadır. Seyreltme sayesinde zehirli ve zararlı maddeler dahi zararsız hale getirilmekte, uygun dozlar seçilerek etkili bir tedavi yapılabilmektedir (19).

İlaç hazırlarken izlenecek yol, ham maddenin organik veya inorganik oluşuna göre değişmektedir. Organik maddeler mümkün olduğunca taze toplanıp uygun çözücülerle ekstrakte edilerek ana madde elde edilir. Daha sonra bu ana madde farklı oranlarda seyreltilir. Seyreltmeler "D potens (Desimal) seyreltme", "C potens (Centimal) seyreltme" ve "Q potens (Quinquagesmillesimal) seyreltme" şeklinde yapılabilir. D potens (Desimal) seyreltmede 1/10 olarak hazırlanmaktadır. Bu seyreltmede 1 damla ana madde, 9 damla alkol içinde çalkalanarak seyreltilir. C potens (Centimal) seyreltme ise 1/100 olarak hazırlanmaktadır ve 1 damla ana madde 99 damla alkol içinde seyreltilir. Q potens (Quinquagesmillesimal) seyreltme ise 1/50000 oranında potentize edilir (8). Bahsi geçen her üç potentizasyon şeklinde de ilk seyreltme çözeltisi 1 numaralı çözeltidir (D1, C1, Q1); bu çözeltiler en az 10 ve ideali 100 kez olmak üzere sertçe çalkalanır. Bir numaralı çözeltiliden desimal veya sentimal yeni bir seyreltme hazırlanır. Bu seyreltme de en az 10 kez çalkalanarak 2 numaralı çözelti elde edilir. Ardı sıra seyreltmelere devam edilerek 10.000 hatta milyona varan seyreltme sayıları uygulanabilmektedir (1,31). Her seyreltme için ayrı bir kap kullanılır. Kuvvetli bir çalkalama sağlamak için kabın toplam hacminin üçte biri ka-

dar boşluk bırakılmalıdır (9). İnorganik maddelerde ise potentizasyon, çalkalayarak değil tritürasyon (karıştırarak, ezerek veya öğütürerek hazırlama) ile sağlanır. Bu amaçla bir parça inorganik madde desimal seyreltme için 9 ölçü ve sentimal seyreltme için 99 ölçü süt şekeriyle (laktöz) bir saat boyunca ezilir. Elde edilen potense D1 ya da C1 denilmektedir. Her seyreltilme derecesi için en az bir saat gerekmektedir. İkinci seyreltme için 1 ölçü D1 veya C1, 9 veya 99 ölçü laktöz ile yukarıdaki anlatılan şekilde bir saat içerisinde D2 veya C2 haline getirilir. Takip eden seyreltme dereceleri için aynı uygulama tekrarlanmalıdır. Tritürasyon 3. veya 6. potense kadar süt şekeriyle yapıldıktan sonra alkolle seyreltmelere geçilir (1,40).

3- Homeopatik İlaçların Etki Mekanizması

Hahnemann yazmış olduğu "*Materia Medica Pura*"nın dördüncü cildinin giriş bölümünde zayıflatılmış dozların güçlü etkilere nasıl ulaştığını açıklamış; bu etkinin ilacın hazırlanış şekli ile yakından ilişkili olduğunu bildirmiştir (23). Akut vakalar için C30 veya daha fazlası olan sentisimal potensler kullanılabilir. Bununla birlikte C6 gibi hala molekül barındıran potensler kullanılmaktadır. Maddenin içeriğine bağlı olarak değişmekle beraber bir madde C12 (matematiksel olarak desimal ölçümde 10^{24} e eş değerdir) oranında sulandırıldığında Avogadro sayısı aşılmış olur ve teorikte o solüsyonda kullanılan maddeye dair herhangi bir molekül bulunmaz. Pratikte Avogadro sayısı kadar bir sınır olsa da bu limitin aşıldığı durumlarda maddenin mevcut metotlarla tespit edilemeyen düzeylerde olduğu ancak teorik olarak moleküler varlığını korumakta olduğu bilinmektedir (23). Hastaya verilen homeopatik ilaç, yoğunluğu az bile olsa yüksek bir iç enerjiye sahiptir ve bu enerji vücuttaki birçok biyoenerji sistemlerini harekete geçirmektedir (23,46). Arndt Schulz kanunu olarak bilinen ve potentizasyonu açıklayan hipoteze göre küçük uyarımlar yaşayan organizmayı desteklemekte (immünizasyon), orta şiddetli uyarımlar yaşayan organizmayı biyokimyasal mekanizmalarla engellemekte, kemoterapi ajanları gibi güçlü uyarımlar ise organizmada hasara neden olmaktadır. Bu yüzden homeopatik ilaçların seyreltmeleri yapıldıkça iyileşmeye daha çok katkılarının olduğu kabul edilir.

4- İlaç Seçimi

Homeopatide semptomlar, dış uyaran veya iç denge sızlığına bağlı olarak vücudun oluşturduğu reaksiyonlar nedeniyle oluşan belirtilerdir. Dolayısıyla ilaç seçilirken hastalıkla ilişkili olmadığı düşünülen belirtiler de dâhil olmak üzere tüm semptomlar

dikkate alınır. Homeopatide hastalıklar, konvansiyonel tıpta olduğu gibi organlara veya enfeksiyöz etkenlere göre sınıflandırılmaz. Konvansiyonel tıpta hastalığa özgü semptomlar, homeopatide ise daha çok hastaya özgü belirtiler dikkate alınır. Homeopat hastayı bir bütün olarak değerlendirebilmek için sadece belli bir organ sisteminde oluşan semptomları değil, tüm vücuttaki semptomları öğrenmelidir. Ayrıca hastalığın teşhisi için hastalığa sebep olabilecek olası nedeni, hastanın ruhsal durumunda oluşan değişiklikleri, alışkanlıkları ve semptomların günün hangi saatinde görüldüğünü veya kötüleştiğini bilmek zorundadır. Homeopatide tanı doğru ilacın bulunmasıdır. Bu nedenle homeopatin detaylı bir anamnez alması, hastayı çok iyi gözlemlemesi (ürinasyon ve defekasyon durumu, akıntılarının karakteri, cildinin durumu vb) ve en doğru ilacı seçmesi gerekmektedir (1,43).

5- İlaçların Tekrarlanma Sıklığı

Hahnemann ilaç tekrarı yapılmadan önce, verilen ilaç etkisini kaybedene kadar beklenmesi gerektiğini vurgulamaktadır. Akut vakalarda ilaç verildikten 24 saat sonra iyileşme belirtileri oluşmuş, ancak tam iyileşme sağlanmamışsa ilaç tekrar edilebilir; ancak kronik hastalıklarda ilacın etkisinin oluşması için sabırla beklemek ve gereksiz doz tekrarlarından kaçınmak gerekmektedir. Kronik hastalıkların tedavisinde hastalığın seyrinde olumlu değişiklik oluşmuş, ancak bir hafta geçtiği halde beklenen etki meydana gelmemişse ilaç haftada iki kez verilebilir. Bir hafta içerisinde hiçbir değişiklik oluşmazsa ilaç değiştirilmelidir. Homeopatik tedavi yapılırken vücudun doğal iyileşme cevabını uyararak sürecin tamamen normal olarak gelişmesini sağlamanın birincil amaç olduğu unutulmamalıdır ve çok hızlı bir iyileşme beklenmemelidir (37).

6- Homeopatik Tedavinin Avantajları

Homeopatinin avantajları aşağıdaki şekilde sıralanabilir (29):

- Homeopatik ilaç doğru seçildiğinde etkili ve güvenli bir tedavi sağlanır, hatta gebelerde ve çocuklarda da herhangi bir yan etkisi olmadan kullanılabilir. Ayrıca diğer tedavi yöntemleri ile birlikte kullanıldığı zaman istenmeyen bir etki oluşturmaz.
- Homeopatik ilaçlar doğal maddelerden elde edilirler.
- Homeopati immün sistem ve vücudun doğası ile uyum içinde çalışır. Bazı allopatik tedavilerde olduğu gibi vücudun doğal sistemini baskılamazlar ve bağımlılık yapmazlar.

- iv. Homeopatik tedavide hasta bir bütün olarak değerlendirir. Bu nedenle sadece semptomlara değil asıl sebebe yönelik bir tedavi sağlanır.
- v. Homeopatik ilaçlar bedenini kendi iyileştirici gücünü uyaracak en küçük dozlarda verilerek etkinliklerini ortaya çıkarmaktadırlar.

7- Homeopatinin Veteriner Hekimlikte Kullanımı

Homeopatinin kurucusu Samuel Hahnemann her ne kadar insanları tedavi etmek amacıyla bir sistem tasarlamış olsa da homeopatik tedavinin hayvanlara da büyük ölçüde yarar sağlayabileceğini belirtmiştir (22,27). Kullanılan ilaçlar, insanlarda kullanılanlarla aynı olmasına rağmen veteriner homeopatiyi insanlardaki uygulamalardan ayıran bazı özellikler bulunmaktadır. İlaç seçimi için hastanın vücut tipi ve kişilik özelliklerini de göz önünde bulundurmak gerektiği düşünülürse, anamnez alırken hasta sahibine oldukça fazla soru sorulması ve hayvanın çok iyi gözlenmesi gerekliliği doğmaktadır. Anamnez sırasında hastanın alışkanlıkları, kişilik özellikleri, ev halkı ile ilişkileri belirlenip, hayvanın yapısı resmedilerek bu resme göre bir tedavi uygulanmalıdır (19).

Homeopati hem çiftlik hayvanlarında hem de küçük hayvanlarda birçok hastalığın tedavisinde kullanılabilir; travmalar, yaralanmalar ve böcek ısırığı gibi akut olgularda oldukça fayda sağlamaktadır. Böyle olgularda homeopatik tedavi şişkinlik ve ağrı gibi yangı belirtilerini azaltarak veya tamamen önleyerek iyileşme süresini kısaltmaktadır. Ayrıca akut ve kronik diyare, gingivitis, respiratorik hastalıklar ve dermatitis gibi yangısal durumlarda da başarıyla kullanılmaktadır. Homeopatinin hayvanlarda artrit ve spondilitis gibi kronik hastalıklarda da iyileşme sağladığı bildirilmiştir. Homeopati çiftlik hayvanlarında özellikle mastitis ve kolikte oldukça etkilidir. İlaçlar küçük tabletler veya likit formda oldukları için uygulaması kolaydır ve dil altında kolayca emilir. Tedavi homeopat tarafından yapıldığı sürece herhangi bir yan etki oluşmamakla beraber eğitimsiz kişilerin ilacı yanlış seçmesi ve aşırı dozda vermesi gibi hatalar istenmeyen durumlara yol açabilmektedir (43). Homeopati saha ortamında yaban hayvanlarının tedavisinde de kullanıldığı, akut travma olaylarında homeopatik ilaçlarla başarılı sonuçlar alındığı bildirilmektedir (7).

Hasta bir bitki veya hayvanın hastalıklı materyalinden elde edilen homeopatik ilaçlar olan nozodlar (23), artritli bir eklem sıvısından, barsak dokularından, veziküllerden, kuduz bir köpeğin salyasından (*Lyssin*) ya da tüberkülozlu bir akciğerden (*Tuberculinum*) elde edilebilmektedir (19). Böylelikle

le nozodlar immun sistemi uyarmak amacıyla profilaktik olarak kullanılmaktadır (23). Köpeklerde distemper virus enfeksiyonlarının önlenmesi amacıyla nozod kullanımının hastalığın insidansı azalttığı tespit edilmiştir (35). Sığırlarda mastit tedavisinde de nozod kullanımı sonucu başarılı sonuçlar elde edilmiştir (10). Enfeksiyöz bir hastalığın profilaksisi amacıyla nozod kullanılacak ise protokol, tek doz C30 potens ilacın üç gün süreyle sabahları verilmesi, izleyen dönemde aynı dozun ayda bir toplam altı ay süreyle kullanılması şeklinde olmalıdır (23).

Cushing sendromu, tiroid tümörü veya hipotiroidizm bulunan köpek ve atlara yapılan homeopatik tedavilerle başarılı sonuçlar alınmıştır (11). Cushing sendromlu atlarda ve köpeklerde tedavi amaçlı C30 potensinde ACTH ve *Quercus robur* kombine edilerek, günde iki kez klinik semptomlar ortadan kalkıncaya kadar kullanılmıştır (11). Akut mastitis vakalarında başlangıç aşamasında *Aconitum* kullanılması ile yangı semptomlarının azaldığı belirlenmiştir (10). Akut yangının model alındığı ve homeopatik dozların hücre seviyesindeki etkilerinin incelendiği çalışmada (2), *Apis mellifica*'nın bazofil aktivasyonunu inhibe ettiği ortaya konulmuştur. Araştırmacılar laboratuvar ortamında geleneksel dozlarda yangıyı uyaran maddelerin farklı dozlarda kullanıldıklarında yangı işleyişinden sorumlu olan birçok hücrenin işlevini inhibe etmelerini homeopatikteki benzerlik prensibine dayandırmışlardır (2). Fransız araştırmacılar C7 ve C9 potensinde *A. mellifica*'nın ve *Apium virus* (arı zehirinin) albino gine domuzlarında % 50 X-ray ışınları ile oluşturulmuş eritem olgularında koruyucu ve tedavi edici etkilerinin olduğunu ortaya koymuşlardır (4,5). Yüksek dozda arı venomunun (iğnesi ile dokuya aktarıldığı zaman) ödem ve eriteme neden olduğu bilinmekle beraber *A. mellifica* potenslerinin ödem ve eriteme tedavide edici etkisi olduğu da bilinmektedir (3). Mastitisin tedavisinde ise yine *A. mellifica* önerilmektedir (26).

Alkolde masere edildikten sonra Alman Homeopatik Farmakopesine göre potenzasyonu yapılan ve enjektabl bir ilaç olan *Tarantula cubensis* (Theranekron) son yıllarda birçok çalışmada kullanılmıştır. Yapılan bir çalışmada *T. cubensis*'in ineklerde doğumdan hemen bir saat sonrasında, 10. ve 20. günlerde günde bir kez 5 ml deri altı yolla uygulamalarının rejenerasyon, rezorpsiyon ve demarkasyon sağlayarak, postpartum dönemindeki ineklerde retensiyon sekondinarum insidansını azalttığı ve uterus involusyonunu hızlandırdığı belirlenmiştir (21). Bununla birlikte bir diğer çalışmada ise *T. cubensis*'in konvansiyonel tedaviye ek olarak intrauterin uygulanmasının ineklerde retensiyon sekondinarum olgularında fetal membranların

atılma süresini kısalttığı tespit edilmiştir (15). *T. cubensis* ile köpek meme tümörleri (malign, benign, papillar adenokarsinom, fibroadenom ve tubuler adenokarsinomlar) üzerine yapılan çalışmada, preoperatif dönemde haftada üç kez, birer hafta aryla D2 potensinde (3 ml/10 kg) deri altı yolla enjekte edilen ilacın malign tümörlerde sertleşme, benign tümörlerde ise hem sertleşme hem de regresyon oluşturduğu gözlenmiştir (14). Ayrıca postoperatif dönemde enjeksiyonlara devam edildiğinde yeni tümör oluşumlarının gözlenmediği de belirlenmiştir (14). Bununla beraber köpek meme adenokarsinomlarında preoperatif dönemde haftada üç kez, birer hafta aryla D2 potensinde (3 ml/10 kg) deri altı yolla enjekte edilen ilacın sonrasında yapılan immunohistolojik incelemede *T. cubensis*'in hücre proliferasyonunu azalttığı ve kanser hücrelerinde apoptozisi artırdığı tespit edilmiştir (13).

Öte yandan homeopatik tedavilerin sonuçlarının araştırıldığı çalışmaların bazılarında birden fazla homeopatik ilaç kullanıldığı için (12,36,38,41) yurtdışı bahsedilen tek ilaç kuralına uyulmadığı görülmektedir.

Sonuç

Veteriner hekimlikte homeopatinin kullanımı tüm dünyada giderek artmaktadır. Hekimlerin hem homeopati hem de konvansiyonel tıp alanında kendini geliştirmesi hayvan sağlığı açısından olumlu sonuçlar doğuracaktır. İnvazif olmayan tedavi yöntemlerinin pratikte daha sık kullanılması ve dolayısıyla yan etki ve rezidünün olmaması hekimleri olduğu kadar hayvan sahiplerini de memnun edecektir (43). Homeopatik ilaçların organik hayvancılık için de kullanımlarının önemli olması ve bu alandaki katkılarının ülkemizde kullanımlarının artacağı düşünülmektedir.

Kaynaklar

- Baehr B. The Science of Homeopathic Therapeutics. Vol I&II, India: B Jain Pub Pvt Ltd, 2004; p.752.
- Bellavite P, Conforti A, Pontarollo F, Ortolani R. Immunology and homeopathy. 2. Cells of the immune system and inflammation. Evid Based Complement Alternat Med 2006; 3(1): 13-24.
- Bellavite P, Ortolani R, Conforti A. Immunology and homeopathy. 3. Experimental studies on animal models. Evid Based Complement Alternat Med 2006; 3(2):171-86.
- Bildet J. Demonstrating the effects of *Apis mellifica* and *Apium virus* dilutions on erythema induced by U.V. radiation on guinea pigs. Brit Hom J 1992; 81(2): 112.
- Bildet J, Guyot M, Bonini F, Grignon MC, Poitevin B, Quilichini R. The effect of dilutions of *Apis mellifica* and *Apium virus* on ultraviolet light-induced erythema in the guinea pig. Ann Pharm Fr 1989; 47(1): 24-32.
- Boyd H. Homeopathy in general medical practice. World Health Forum 4, 1983; 102-5.
- Casey JS, Casey MA. Using homeopathic first aid in treating wildlife in a field setting. J Am Hol Vet Med Ass 2001; 19(5): 21-28.
- Chatterjee TP. Fundamentals of Homeopathy and Valuable Hints for Practice. New Delhi: B. Jain Publishers, 2003; p.158.
- Clausen J, Albrecht H. Database on veterinary clinical research in homeopathy. Homeopathy 2010; 99(3): 189-91.
- Day C. Clinical trials in bovine mastitis using nosodes for prevention. Int J Vet Hom 1986; 1(1): 15.
- Eliot M. Cushing's Disease: a new approach to therapy in equine and canine patients. Brit Hom J 2001; 90(1): 33-6.
- Fidelak C, Reinecke A, Merck C, Klocke P, Spranger J. Decreased use of antibiotics in the treatment of clinical mastitis by an initial treatment with homeopathic drugs. 9. Wissenschaftstagung Ökologischer Landbau. March, 20-23, 2007; Berlin-Germany.
- Gultiken N, Guvenc T, Kaya D, Agaoglu R, Ay SS, Kucukaslan I, Emre B, Findik M, Schafer-Somi S, Aslan S. Immunohistochemical findings of canine mammary adenocarcinomas after therapy with *Tarantula cubensis*. 35th Mutual Conference on Veterinary and Human Reproductive Medicine. February, 24-26, 2010; Munich-Germany.
- Gultiken N, Vural MR. The effect of *Tarantula cubensis* extract applied in pre and postoperative period of canine mammary tumors. JIVS 2007; 2(1):13-23.
- Gurbulak K, Yıldız S, Beytut E, Bademkiran S, Pancarci M, Kacar C, Gungor O, Kaya D, Oral H: Efficacy of UT forte and theranekron on retained placenta in cows. Indian Vet J 2010; 87(12): 1267-9.

16. Haehl R. Samuel Hahnemann-His Life and Work. India: Jain Publishers, 1971; p.31.
17. Hahnemann S. Organon of Homoeopathic Medicine. 3rd American Edition. New York: William Raddle, 1849; p. 230.
18. Hahnemann S. Organon of the Rational Art of Healing. London: Forgotten Books, 2013; p. 214.
19. Hamilton D. Homeopathic Care for Cats and Dogs. California: North Atlantic Books, 1999; p. 504.
20. Hatipoğlu FŞ. Homeopati, bazı homeopatik maddeler ve veteriner hekimlikte kullanım alanları. Türk Vet Hek Dern Derg 1996; 8(4): 47-53.
21. Kacar C, Zonturlu KA, Oral H, Yıldız S, Arı UC. İneklerde erken puerperal dönemde Theranekron® uygulamalarının uterus involusyonu ve vaginal akıntı üzerine etkisi. Kafkas Univ Vet Fak Derg 13 (1): 2007;11-15.
22. Kaiser D. Wiederentdeckt: ein grundlegendes Manuskript Hahnemanns. ZKH 1989; 33(3): 112-20.
23. Kayne SB. Homeopathic Pharmacy: Theory and Practice. Second Edition. Philadelphia: Elsevier, 2006; p. 386.
24. King LS. The Medical World of the Eighteenth Century. Chicago: University of Chicago Press, 1958; p.346.
25. Löscher W, Richter A. Homöopathika in der veterinärmedizin und ihre oharmakologische und arzneimittelrechtliche Beurteilung. Berl Münch Tierärztl Wschr 1993; 106; 109-18.
26. Martini A, Tambini P, Miccinesi M, Bozzi R. Homeopathic medicine: research data from Italy. Hovi M, Vaarst M, eds. In: Positive Health: Preventive Measures and Alternative Strategies. Proceedings of the Fifth NAHWOA Workshop Rodding, Denmark, 11-13 November 2001; pp. 32-40.
27. Moore J. Dog Diseases Treated by Homeopathy. 7th Edition. New Delhi, India: B. Jain Publishers (P) Ltd. 2007; p. 175.
28. Owen D. What is health? Owen D. eds. In: Principles and Practice of Homeopathy. Philadelphia, USA: Elsevier, 2007; pp. 3-19.
29. Ozyurtlu N, Aslan S. Homeopati ve veteriner hekimliğinde kullanımı. Vet Hek Der Derg 2007; 7(1): 39-41.
30. Pinsent RJFH. Why not reconsider homoeopathy? J Royal Coll Gen Pra 1980; 30 (215): 372.
31. Ramey DW, Rollin, BE. Historical aspects of some CAVM therapies. In: Complementary and Alternative Veterinary Medicine Considered. Iowa State Press, Blackwell Publishing Company, 2004; pp. 17-53.
32. Ransom S. Homoeopathy: What Are We Swallowing? England: Credence Publisher, 1999; p. 124.
33. Raso J. The Expanded Dictionary of Metaphysical Healthcare: Alternative Medicine, Paranormal Healing and Related Methods. Atlanta, USA: The Georgia Council against Health Fraud, 1998; p.235.
34. Ruddock EH. The Pocket Manual of Homeopathic Veterinary Medicine. George Lade (eds). B Jain Publishers Pvt Ltd; reprint 1879 London Hom Pub co edition, 2007; p.134.
35. Saxton J. The use of canine distemper nosode in disease control. Int J Vet Hom 1991; 5(1): 8 -12.
36. Scott DW, Miller WH, Senter DA, Cook PC, Kirker JH, Cobb SM. Treatment of canine atopic dermatitis with a commercial homeopathic remedy: A single-blinded, placebo-controlled study. Can Vet J 2002; 43 (8): 601-3.
37. Stanway A. Alternative Medicine-a Guide to Natural Therapies, USA: Godfrey Cave Associates Ltd., 1992; p.160.
38. Tiefenthaler A. Homeopathy the alternative/complementary method in the mastitis therapy. In: ÖGT (Hrsg), Wiederkauer im Alpenraum; Mastitis Congress, 30.9-1.10 2000; Tyrol-Austria.
39. Turner P. Clinical trials of homoeopathic remedies. Br J Clin Pharmacol 1980; 9(5): 443 -4.
40. Ullman D. Homeopathic medicine: principles and research. In: Schoen AM, Wynn SG, eds. Complementary and Alternative Veterinary Medicine: Principles and Practice. St. Louis: Mosby, 1998; pp. 469-84.
41. Varshney JP, Naresh R. Evaluation of a homeopathic complex in the clinical management of udder diseases of riverine buffaloes. Homeopathy 2004; 93(1): 17-20.

42. Vithoukas G. The Science of Homeopathy. New Delhi, India: B Jain Publishers, 2001; p.331.
43. Vockeroth WG. Veterinary homeopathy: An overview. Can Vet J 1999; 40(8): 592-94.
44. Wagner H. Die beeinflussung der phagozytose fähigkeit von granulozyten durch homöopathischer arzneipräparate in vitro test und kontrollierte einfachblind studien. Arzneim Forsch Res 1986; 36: 1421-5.
45. Wolff HG. Mineral in man and animal. Br Homoeopath J 1986, 75(1): 15-7.
46. Wolff HG. Homoeopathic Medicine for Dogs. UK: C.W. Daniel Company, 1998; p.247.
47. Wolter H. Prinzipielle überlegungen zur homöopathischen behandlung. AHZ 1977; 222(2): 60-8.

Yazışma Adresi:

Yrd. Doç. Dr. Didem PEKMEZCİ
Ondokuz Mayıs Üniversitesi
Veteriner Fakültesi,
İç Hastalıkları Anabilim Dalı
55139 Samsun-Türkiye
Tel: 0 362 312 1919
Fax: 0 362 457 6922
E posta: dkazanci@omu.edu.tr